

Ifous FoU-program 2012–2014

I Ifous FoU-program arbetar lärare och skolledare tillsammans med forskare för att utveckla ny kunskap och arbetssätt som förbättrar elevernas lärande. Programmen initieras av Ifous medlemmar, och frågorna kommer ur skolornas och skolhuvudmännens behov. För närvarande pågår fyra FoU-program: Inkluderande lärmiljöer, Entreprenöriellt lärande, Små barns lärande och Digitalisering i skolan. Nedan följer en sammanfattande rapport från verksamheten i dessa program under perioden september 2012 – december 2014.

Inkluderande lärmiljöer

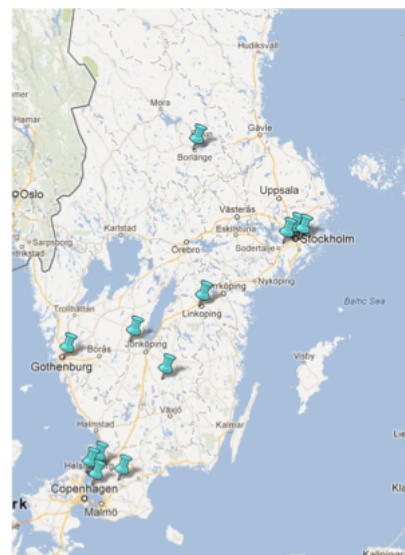
Syfte: Programmet ska främja utvecklingen av inkluderande lärmiljöer, öka kunskaperna på både skol- och huvudmannanivå samt genom forskning bidra till att stärka den samlade kunskapen om inkludering och inkluderande lärmiljöer. Grundsynen är att inkluderande lärmiljöer främjar *alla* elevers utveckling såväl socialt som kunskapsmässigt.

Deltagare: Tolv kommuner – Borlänge, Botkyrka, Göteborg, Helsingborg, Höör, Landskrona, Linköping, Mullsjö, Stockholm, Sävsjö, Tyresö och Åstorp – deltar med sammanlagt 31 skolor och 225 lärare, rektorer och förvaltningsledare. En forskargrupp på Malmö högskola står för forskningsdelen av arbetet. Programmet omsätter drygt 8,5 MSEK per år inklusive kostnader för seminarier. Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM, stöttar programmet såväl finansiellt som med andra resurser.

Varje kommun har utsett en s.k. koordinator som ansvarar för arbetet med inkluderande lärmiljöer inom respektive ort. Denna funktion administreras och stöds av Ifous i samarbete med SPSM som bland annat kallar till regionala träffar med koordinatorena.

Processledare: Henrik Hamilton

Tidplan: Kick-off-seminarium hölls i oktober 2012. Därefter har fem nationella, sex regionala seminarier och två ledarseminarier arrangerats. Slutseminarium september 2015.

Kollegialt och regionalt samarbete

En viktig ingrediens i Ifous FoU-program är det kollegiala lärandet. Skolorna som deltar i detta program har klustrats ihop med en eller två andra skolor som är varandras så kallade "kritiska vänner". De genomför besök i varandras verksamheter, observerar och ger varandra feedback. För att underlätta fortsatt kontakt och utbyte har de kritiska vännerna grupperats i geografisk närhet av varandra.

Arbetet med seminarier och kritiska vänner har gett deltagarna aktuella forskningsresultat, en levande diskussion om inkluderande lärmiljöer och stora möjligheter till kollegialt lärande utanför den egna verksamheten.

Vetenskapligt och processinriktat arbetssätt

Under det andra verksamhetsåret har de deltagande skolorna påbörjat ett interaktivt samarbete med forskare från Malmö högskola, MaH, som stödjer deras utvecklingsarbete. Detta är en del av den forskning som genomförs inom ramen för programmet.

En viktig del av Ifous FoU-program är att utveckla deltagarnas vetenskapliga förhållningssätt. Som ett led i det har deltagarna har uppmuntrats att dokumentera och publicera sitt utvecklingsarbete genom s.k. utvecklingsartiklar. Arbete med elva artiklar pågår för närvarande. De förväntas publiceras på Skolportens webb under våren 2015.

FoU-programmet har följt en processinriktad arbetsgång där styrgruppen i samråd med Ifous beslutat om det fortsatta innehållet utifrån utvecklingen i de deltagande kommunerna och skolorna. Detta har bland annat lett till att programplanen är ett levande dokument som arbetas om under processens gång. Programmet har på så sätt formats utifrån deltagarnas behov.

Deltagandet i programmet är överlag mycket uppskattat och upplevs som utvecklande för förvaltningsledare, rektorer och lärare enligt de enkäter och samtal som genomförts.

Entreprenöriellt lärande

Syfte: Programmet ska ge skolor stöd i utvecklingsarbetet inom entreprenöriellt lärande och följa dess effekt via forskning. Syftet är också att studera och finna samband mellan entreprenöriellt lärande och elevers resultat.

Deltagare: Tolv skolhuvudmän – Hudiksvall, Kinda, Kungsbacka, Landskrona, Lapplands gymnasium, Luleå, Lärande i Sverige, Sunne, Thorengruppen, Upplands-Bro, Uppsala och Älmhult – medverkar i programmet med totalt 27 skolor (varav 5 grundskolor) och 214 rektorer, lärare och ledare på systemnivå. Forskningsinsatsen leds av Umeå universitet. Programmet omsätter cirka 8 MSEK per år inklusive kostnader för seminarier. Svenskt Näringsliv stödjer programmet finansiellt.

Processledare: Åsa Sundelin

Tidplan: FoU-programmet Entreprenöriellt Lärande startade september 2012. Sedan dess har sju nationella seminarier och två workshops med rektorer och övriga chefer och ledare arrangerats. Slutkonferens hålls i september 2015.

Vetenskapligt och processinriktat arbetssätt

Grundstommen i programmet har varit de sju nationella seminarier som genomförts. De första hade som syfte att redovisa de grundläggande principerna i den entreprenöriella pedagogiken. Därefter har vi använt ett alltmer interaktivt och processinriktat arbetssätt. Deltagarna delar erfarenheter och ger varandra inspiration att utveckla sin verksamhet med utgångspunkt i egna och andras erfarenheter av entreprenöriellt lärande och förhållningssätt.

I upplägget har vi haft stöd av erfarna lärarutbildare från Umeå universitet. De har också besökt alla deltagande skolor och genomfört workshops utifrån deltagarnas behov.

Styrgruppen har haft en avgörande roll i att driva processen framåt och stimulera aktivt deltagande på alla nivåer. Bland annat identifierade den skolledarens roll i genomförandet och

implementeringen som kritisk och beslutade därför att arbeta mer fokuserat med rektorernas uppdrag i programmet.

Forskningsamverkan

Två doktorander genomför sina avhandlingar utifrån deltagarnas utveckling i processen. De behandlar bland annat frågor om hur aspekter av entreprenörskap kommer till uttryck i skolpraktiken, och lägger till exempel ett genusperspektiv på det entreprenöriella lärandet. Doktoranderna delredovisar sina studier i januari 2015 vid ett seminarium för rektorer.

Eva Leffler, lektor på Umeå universitet och handledare för doktoranderna, genomför forskningsstudier med fokus på ledarskapet i klassrummet. Eva har skrivit två programinterna rapporter som redovisats för deltagarna. Den första innehöll en översikt över forskningen på området. Därutöver har delar av resultaten presenterats på forskarseminarier.

Uppföljning och framåtblick

Hösten 2014 publicerades en metodbok för lärare. Den utgör en del av resultatrapporteringen från programmet.

Under läsåret 2014-2015 är fokus på genomförande, dokumentation och uppföljning av resultat.

Styrgruppen vill skapa förutsättningar för att utvecklingen av det entreprenöriella lärandet fortsätter även efter programmets slut och arbetar under det sista läsåret med att ta fram funktionella verktyg för att följa förändringen.

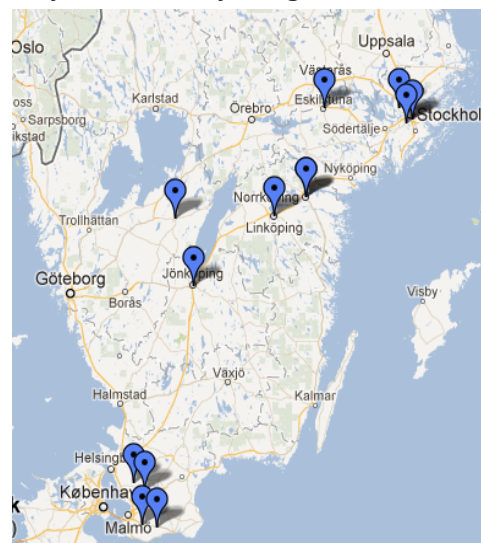
Små barns lärande

Syfte: Programmet ska utveckla och pröva modeller för dokumentation och utvärdering som, genom att visa på små barns förändrade kunnande i förhållande till läroplanens målområden, ger en bild av förskolans kvalitet och dess utvecklingsbehov när det gäller barns lärande. Förskollärare ska utveckla kompetenser för att observera och dokumentera små barns lärande, och skolledare och skolhuvudmän ska utveckla kunskap och systematik i styrning av och stödfunktioner för kvalitetsarbetet.

Deltagare: Tolv kommuner eller stadsdelar – Enskele-Årsta-Vantörs sdf, Eskilstuna, Eslöv, Huddinge, Hässelby-Vällingby sdf, Jönköping, Linköping, Norrköping, Skurup, Skövde, Svalöv, Svedala – deltar med sammanlagt 24 förskolor och 125 förskollärare, förskolechefer och förvaltningsledare. För forskningsinsatsen ansvarar Linnéuniversitetet. Totalt omsätter programmet drygt 6 MSEK per år inklusive kostnader för seminarier.

Processledare: Henrik Hamilton

Tidplan: Programmet startade i vårterminen 2013 och har sedan dess haft fyra nationella seminarier. Slutkonferens planeras preliminärt vårterminen 2016.

Samarbete och utvecklingsprocess

Under de nationella seminarierna har befintlig kunskap inom området presenterats och deltagarna har diskuterat och fördjupat sig i olika frågor.

Varje kommun har en lokal processledare. Dessa har ett gemensamt forum där de kan lära av varandra och ge varandra stöd i arbetet. Processledargruppen träffas före och efter varje seminarium tillsammans med Linnéuniversitetets och Ifous representant för att diskutera vilka frågor som är aktuella och som behöver diskuteras och bearbetas för att kommuner och förskolor ska komma vidare i sina processer.

Fr.o.m hösten 2014 arrangerar kommunerna som komplement till de nationella seminarierna regionala nätverksträffar för att stimulera erfarenhetsutbyte, utvecklingsarbete och nätverk.

Forskningssamarbete

Inom ramen för programmet bedrivs dels forskarutbildning av fem licentiander, dels senior forskning. Den seniora forskningen kommer främst att ha fokus på ledning och styrning, och förskolechefernas roll och uppdrag.

Starten av såväl forskarutbildning som lektorsforskning blev av olika skäl försenad, varför styrgruppen diskuterar att eventuellt förlänga programmet. Licentiandernas forskarutbildning avslutas december 2107.

Digitalisering i skolan

Syfte: Programmet avser att skapa en kultur där pedagoger utvecklar vilja, mod och nyfikenhet att själva, genom att utnyttja tillgängliga digitala verktyg i sitt arbete med eleverna, möta och stötta sina elever i deras lärande inför framtiden. Det handlar om att utveckla lärares, skolledares och förvaltningsdeltagares digitala kompetens.

Deltagare: Åtta kommuner eller stadsdelar – Angered, Bjuv, Helsingborg, Huddinge, Olofström, Skellefteå, Vellinge och Östersund – deltar med sammanlagt 19 skolor och 180 lärare, rektorer och personer på förvaltningsnivå. Programmet omsätter drygt 1 Mkr per år, exklusive seminarier.

Processledare: Åsa Sundelin

Tidplan: Programmet Digitalisering i skolan startade den 1 februari 2014 och planeras pågå till december 2016.

Lärloopar

Programmet genomförs i stort sett helt online och vi har upprättat en sluten digital plattform på Google+ där all kommunikation sker. För att kunskap och erfarenheter ska spridas har en parallell plattform skapats där programmets s.k. "lärloopar" redovisas i ett öppet och tillgängligt format för alla intresserade. En lärloop kan beskrivas som ett moment upplagt enligt en modell för systematiskt utvecklingsarbete. Den innehåller olika faser: ta in information, prova, reflektera, dokumentera.

Deltagarna har hittills gått igenom två lärloopar. Den första hade fokus på nuläget och den andra på att designa för lärande. Den tredje var en uppföljning och fördjupning av den andra.

Deltagarna på olika befattningsnivåer har i lärlooparna fått uppdrag som de ska genomföra och sedan reflektera kring i individuella bloggar. Det finns nu över 100 lärarbloggar och ca 25 bloggar av rektorer och deltagare på de kommunala förvaltningarna.

Programmets styrgrupp har nyligen beslutat att, som ett komplement till det rent digitala samarbetet, i mars 2015 arrangera ett seminarium för deltagande rektorer, ledare och lärare.

Forskare och andra experter i Klokrådet ger vetenskaplig grund och feedback

För att hämta in och presentera befintlig forskningskunskap i lärlooparna tar vi stöd i programmets s.k. "Klokråd" som består av forskare och andra experter inom digitalisering i skolan. Klokrådets forskare erbjuds att genomföra forskningsstudier med deltagande skolor. Upplägg sker i sådana fall i dialog med styrgruppen. I dagsläget planeras två djupgående studier.

Som ett exempel samarbetade vi under den första lärloopen med professor Staffan Selander och Dr Anna Åkerfeldt vid Stockholms universitet, samt Johanna Karlén, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). De bistod med litteratur och digitala verktyg samt analyserade och gav återkoppling på deltagarnas bloggdokumentation.

Under 2015 kommer såväl Anna Åkerfeldt som Isa Jahnke, Umeå universitet, att genomföra forskningsstudier i skolor som deltar i programmet.

Följeforskarna identifierar stora skillnader mellan deltagarna – en utmaning!

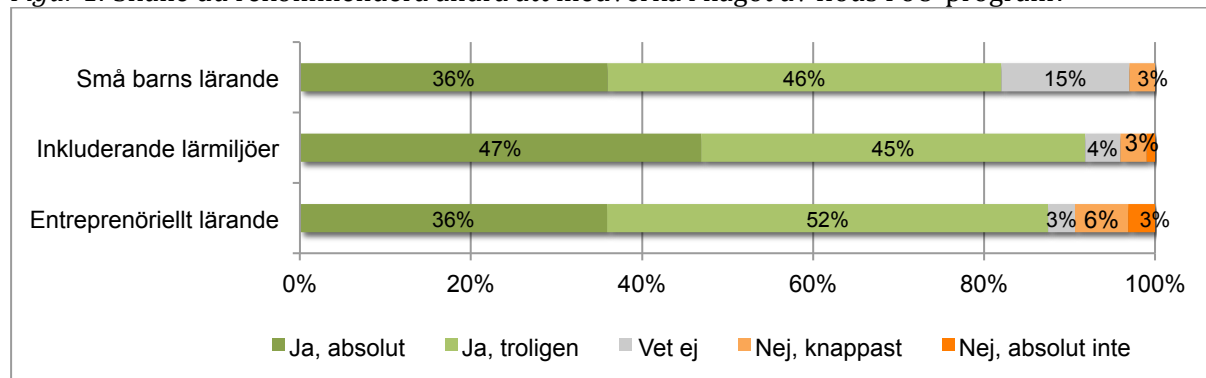
Vi anlitar företaget Emerga för att bedriva följeforskning på processerna. Hittills har material i form av enkäter, dokumentation och deltagarnas bloggar analyserats. Utifrån analyserna beslutar styrgruppen i samråd med Ifous om den fortsatta processen.

Efter den första lärloopen såg vi tydligt att deltagarna skiljer sig åt i förutsättningar, engagemang, kunskaper och attityder vad gäller skolans digitalisering och programmet i sig. Att möta behoven och anpassa upplägget efter förutsättningarna blir en viktig och spännande utmaning framöver.

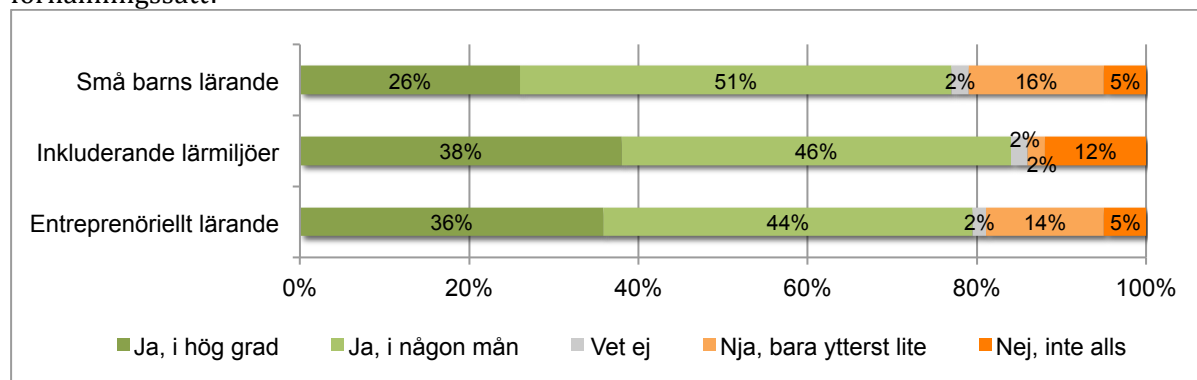
Vad tycker deltagarna?

En utvärderingsenkät har genomförts i de tre första programmen, Inkluderande lärmiljöer, Entreprenöriellt lärande och Små barns lärande. En majoritet av deltagarna säger sig vara nöjda med sitt deltagande och upplever att det gjort skillnad i deras praktik. Ungefär hälften av deltagarna upplever att deras deltagande i ett FoU-program medfört att det är lite lättare att ta del av forskning än tidigare.

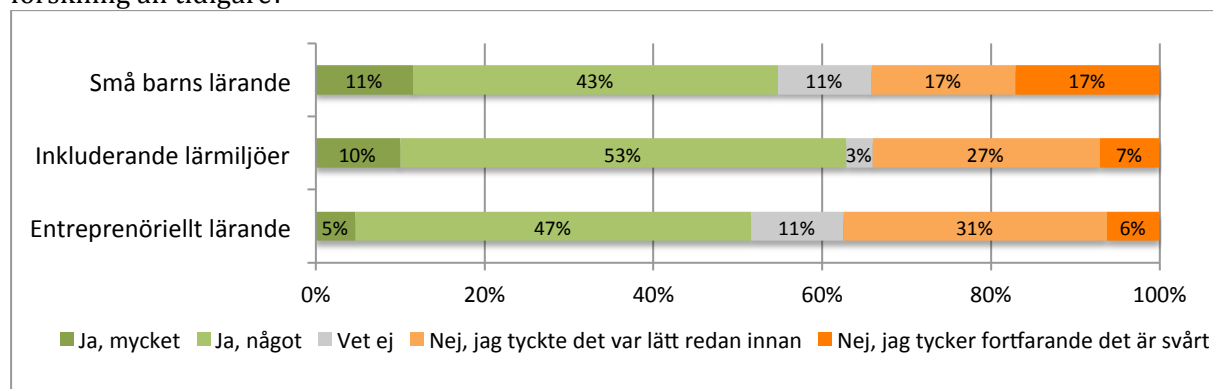
Figur 1: Skulle du rekommendera andra att medverka i något av Ifous FoU-program?

Figur 2: Upplever du att ditt deltagande i Ifous FoU-program påverkat ditt eget arbete eller förhållningssätt?

Figur 3: Har deltagandet i programmet medfört att du upplever det som lättare att ta del av forskning än tidigare?

Not: Siffrorna i figurerna ovan anger andel svarande i respektive program. Svarsfrekvenserna skiljer mellan programmen. Webbenkät genomförd i september 2014.